ר' ברוך'ל.

אן אינטערוויו מיט'ן טערק.

אין דרויסען האט געשאסען מיט באמבעס. א רעגען פון קוילען האט פערפלייצט גאנץ טערקיי און א מוראדינע יללה פון פולעמיאטען האט געוואיעט פון דעם סולטאנס פאלאץ ביז מחמד'ס קבר.

אויף אלע פיער האב איך זיך ארויפגעדראפעט צום סולטאן און געטראפען איהם זיצען אויף דער ערד און סמוקען א פייפ, די לענג ווי רוזוועלט'ס צונג.

— אלאס אלאסען — האב איך איהם בעגריסט אין טערקיש.

ער האט אוועקגעלעגט די פייפ אן א זייט און דעם ציפיק אזוי פערדרעהט, אז איך האב זיך אויף איהם געקענט ארויפזעצען; נאכהער האט ער א דריק געטהאן א קליינעם באטען און א טערק מראשו ועד קדקדו איינגעטונקען אין כלי זין האט זיך בעוויזען.

— ווער ביסטו? — האט דער סולטאן ניט געמאכט קיין שהיות און מיך אנגעהויבען ווארגען.

— ווער איך בין? גרויסער אלאה! — האב איך פערגלאצט די אויגען — וואס זשע, דו קענסט מיך גאר נים? איך בין דאך פון שרייבערשען פאלק!

— ווי הייסטו? — האט דער סולטאן זיך ניט צופריעדענגעשטעלט.

— ווי איך הייס? — האב איך מעשה איד געענטפערט מיט א שאלה — אט דאס איז דאך די מעשה וואס איך אליין ווייס ניט ווי איך הייס. ביי אונז אין שטעדטיל האלט עס באלד ביי מלחמה.

— וואו מלחמה? ווער מלחמה? ווידער אמאל מלחמה? — האט דער סולטאן זיך גענומען טרייסלען — איבעראל מלחמה. גרויסע מחמד'ישע פארד! הייליגער אלאה! קרומע האלבע לבנה!

— שא; שא — האב איך גענומען איהם בערוהיגען — וואס פילדערסטו, וואס? ס'ניט קיין מלחמה מיט ביקסען, האדמאטען א. ד. ג. דאס איז א צונג מלחמה. אין ערנסטען פאל וועלען פאלען בערד, פאות, שטענדערס, אבער קיין מענשען וועלען חלילה ניט בעריהרט זיין.

— וואו איז עס דיין שטעדטיל — האט ער זיך אויף מיר ארויפגעווארפען — ווייז מיר אזא מקום וואו מען האלט מלחמה אהן ביקסען און איך לויף אהין ווערען סולטאן, שאך, צאר, פרעזידענט, פרעמיער, קעניג, אדער וואס זיי ווילען. דא האט זיך מיר שוין דערעסען דאס לעבען. טאג און נאכט רק מלחמות. נור מען שיסט, נור מען הרג'עט. איך זאג דיר: עק וועלט!

— ליידער — האב איך מיט גרוים רחמנות א זאג געטהאן — ליידער האבען מיר שוין א פרעמיער. א וואזשנער פרעמיער. ער שיסט ניט און הרג'עט ניט. ווייסיך, אמאל נור טהוט ער א כאפ ארוים א 30 מיליאנטשיקעס און דערלאנגט זיי קיין ענגלאנד צושטייער אויף קריעגס שיפען.

— למען השם, ווי אלאה איז איך ליעב, דערלאזט ניט! — האט ער ניט מיט זיין קול געשריען — מ'דארף ניט קיין קריעגס שיפען. ענגלאנד איז א רעכטע בחור'טע, זי האט גענוג שיפען, מ'דארף ניט! למען השם מ'דארף ניט!

— נו, איז ניט, איז ניט! — האב איך גענומען איהם איינשטילען — אז דו ווילסט ניט, דארף מען ניט.

— נו, און וואס פאר א מלחמה פיהרט זיך דארטען ביי אייך? — האט ער זיך דערמאהנט.

— די מלחמה וועט ערשט זיין — ערקלעהר איך איהם — און זיין וועט זי איבער מיר. שטאדט, פערשטעהסטו מיך איז יעצט אין גרוים ספק וועגען מיין נאמען. יש אומרים אז היסען הייס איך ר' בריד'ל מיט א חירק אונטער'ן ריש ויש אומרים אז מען דארף מיך אויפרופען צו דער תורה: ר' ברוך'ל — מיט אן ,או', פערשטאנען?

— זאל איך אזוי וויסען פון גריכענלאנד, סערביען, רוסלאנד און פון די מאקעדאנישע עשרה מכות, ווי איך הויב ניט אן צו פערשטעהן.

— טערקישע יארמולקע, וואס דו ביסט! — מאך איך עס, גוט ברודערשאפט — וואס הייסט, דו פערשטעהסט ניט? וואס איז דא פאראן צו פערשטעהן? כפי מ'געהט אין גיכען אריינרופען אין דער נייער תלמוד תורה, ווילען איינינע אידען אז אין דער נייער תלמוד תורה זאל מען מיך רופען ר' בריד'ל און די אנדערע ווילען מען זאל מיך רופען ר' ברוך'ל. דערווייל ווייס איך ניט ווי איך הייס און דערווייל קען עס קומען צו מלחמה.

— איז וואס זשע ווילסטו פון מיר? — פרעגט ער מיך אזוי נאאיוו, אקוראט ווי בעקער בעת מען האט איהם ארויסגעטראגען דעם בעשולדיגונגס אקט.

— איך וויל פון דיר גאר ניט — האב איך איהם שטארק א זאג געטהאן — אבער חוץ מיין נאמען-טראבעל האב איך נאך א פראפעסיע, שרייבעריי און בין געקומען צו דיר מיט דער בעפאלמעכטיגונג פון רעדאקציע דיך צו אינטערוויואירען.

— אך, מיט'ן גרעסטען כבוד! — האט ער א זאג געטהאן, האט ווידער א דריק געטהאן דעם באטען און דער טערקישער סאלדאט מיט'ן כלי זין האט זיך צוריק אריינגערוקט אין דער וואנד אריין, נאכהער האט ער פאמעליך זיך אוועקגעזעצט אויף א דיוואן וואו עס איז געוועזען אויסגעמאהלט דער ערשטער טערק, ישמעאל מיט דער ערשטער טערקין, מיסעס הגר.

— בידרא-לאפטא אללוקי — האב איך אריינגעבראקט גלאט אין דער וועלט אריין אביסעל טערקיש אום ער זאל וויסען אז ער האט דא ניט צו טהאן מיט אבי וועמען א גרינהארן.

— קינדרי ווים טירקי טי פו? — האט ער מיך א פרעג געטהאן מיט גרוים חידוש, ד. ה. ווי קומסט צו דיר טערקיש רעדען?

— וואס פערשטעהסטו דא ניט? — האב איך זיך צוגעלאנטשעט צו'ן איהם — איך לעז, מוזטו וויסען, אפטמאל אב. גאלדבערג'ס ארטיקלען אין ,דאס אידישע פאלק', אמאל כאפ איך אויך אריין א לעקציאן אין דער ווייניפעגער תלמוד תורה; נו, ווילסטו אז איך זאל קיין טערקיש ניט קענען?

— גוט וואס דו האסט מיך דערמאהנט — האט ער זיך פאר התפעלות א כאפ געטהאן — זאג נור, ס'טאקע אמת אז אב. גאלדבערג געהט ארגאניזירען אידיש היל אויף צו העלפען מיר און מיינע יעצטיגע צרות געגען די הינט וואס האבען אנגעשטעלט זייערע ציינער געגען מיין האלבער לבנה?

— ווייסיך — גיב איך א מאך מיט'ן האנד — ס'נור ווערטער. ביי אונז אין אמעריקא זיינען פאראן בלויז העלדען וואס קענען שיסען מיט ווערטער. און חוץ לזה, ווי קומט עס וואס דו האסט מורא פאר הינט וואס בילען געגען דער לבנה?

— הע, זיי זאלען נור בילען! זיי שיסען דאך אבער, די יעזואיטען! אי, שיסען זיי, טאקע אויף דער אמת'ן!

— אזוי?!

— אוודאי אויף דער אמת'ן! אט נאַ און לעז! זעהסט וויפיעל טערקען קומען ניט צו קבר ישמעאל; וויפיעל טערקען פערליערען נעבעך זייערע יארמולקעס צוזאמען מיט די קעפ?

עס האט מיך אנגעכאפט א מאדנער רחמנות און צווישען די ציין האב איך ארויסגעזאגט:

— נו, ווער האט זיך געקענט ריכטען פלוצים דרינגען אויף אזא אומגליק? י. פראסאַן האט פערזיכערט אז די מלחמה וואלקענס זיינען ניט מעהר ווי בלאף, ניט מעהר ווי שארלאטאנסקער שווינדעל. נו, און פראפעסאר זעליקאוויטש, וועלכער ווייס שוין יא וואס ביי דיר אין טעפיל קאכט זיך, האט אויך עפעס ניט אזוי שטארק געטאראראמט. וואלט איך דא געהאט סקלאווער'ען, מענסטו זיין זיכער, אז ער וואלט זיי געלעגט אין דר'ערד, דיינע שונאים. איז ער אבער ערשטענס יעצט א וועלט פליהער. וועסט איהם ניט קעטשען אפילו ווען זאלסט האבען צעהן פאר הענט. היינט איז ער אין הירש, מארגען אין עדמאנטאן, איבערמארגען אין קאלגארי און איבער צוויי מארגען אין לעטברידזש — געה זיי א בריה און כאפ איהם. חוץ דעם איז ער הייזעריג... א מענש האלט אין איין רעדען!

— אזוי? — האט דער סולטאן געקרעכצט — מיין סקלאווער איז הייזעריג, אר-ווא-ווא! א וואזשנער בחור'ל! ער רייבט דאס אריין ניקאלאי'ען אמאל א מארדע!

— נו, וואס קומט ארוים?

דער סולטאן האט ווייטער געשאקעלט מיט'ן קאפ, האט א קוועטש געטהאן א באטען און אין איין שמע ישראל בין איך ווידער געווען אין 216 דאפרין עוועניו.

י. יאמפאלסקי.

די אידישע אונאייניגע איינינקייט.

אין'ם הארץ פון דער אידישער אומה ליעגט פערבארגען דער אייביגער אידישער קרעבץ, וועלכער דריקט זיך אוים אין פערשיעדענע פארמען לויט די אומשטענדען און פערהעלטעניסע פון די פערשיעדענע ערטער און געגענדען וואו זיי זענען צוזעהט און צושפרייט.

אין דער ווירקליכקייט און פון גרונד גענומען האבען אלע אידען איין שטרעבען, איין געדאנק, איין אידעאל; אונזער אלע געדאנקען, שטרעבען און אידעאל איז, ווידער פריי אויפצולעבען, נאר ווייל מיר זענען צובראקעלט און צושטיקעלט אין אלע עקען פון דער וועלט, זעלבסטפערשטענדיג מוז אונזער געדאנק פערשיעדענע פארמען אננעהמען, דען מיר קענען דאך ניט פערלאנגען דאס דער פאלקס געדאנק פון אן אביסינער יודענטום זאל זיך אויסדריקען אין דער זעלבער פארם אלס פון א דייטשען יודענטום. מיר קענען ניט פערלאנגען דאס אן ענגלישער יהודי זאל איינשטימען מיט א פוילישען אידען. אזוי אויך קענען מיר ניט פערלאנגען דאס א פוילישער איד וועלכער איז ערצויגען נאך'ן בעל שם'ס שיטה אויף עבודה שבלב, זאל שטימען מיט ,ליטווישע' אידען וועלכע זענען איינגעוואקסען מיט'ן ווילנער גאון אויף עבודה שבמח, אפּוואהל אין גרונד גענומען זענען אלע אידען סיי די דייטשע, סיי די אביסינישע, סיי די פוילישע, רוסישע און ליטווישע גלייכע אידען מיט איין שטרעבענס אייפער, און פאלקס געדאנק.

און אין דעם, גלויב איך, ליעגט דאס געהיימניס פון אידישער סאלידאריטעט, פון אידישען אחדות, פאר וועלכען מיר ווערען בעטראכט פון אונזער שונאים אלס שרעק בילד פיר אלע נאציאנען, טראצדעם וואס מיר צווישען אונז הייסען ווי אונאייניג און צובראקעלט מיר זענען אין פארטייען און פארטייעלאך.

איך וויל מיך גענויער ערקלעהרען:

אין דער גאנצער גלות פעריאדע ווערען מיר פערשריען פון אלע אנטיסעמיטען אלס ,ישנו עם אחד', אלס פאלק פון גרעסטער סאלידאריטעט, און מיר פראטעסטירען דאגעגען און בעהויפטען דאס דער גרעסטע בלוט בלבול וואס אידען האבען אויף זיך אמאל געהאט איז דער בלבול פון אידישער סאלידאריטעט. לויט אבער מיין פריהערינער אנדייטונג מוזען מיר זאגען אז די אנטיסעמיטען זענען אין דיזען הינזיכט גראדע גערעכט. דען די אנטיסעמיטען פיהלען און קענען אונז פיעל מעהר אלס מיר קענען זיך זעלבסט. זיי פיהלען גאנץ גוט דאס אונזער אלגעמיינער פאלקס געדאנק איז פיעל שטארקער אלס די פערשיעדענע פארמען פון אונזער געדאנקס אויסדרוק. דער אנטיסעמיט מאכט ניט קיין פאגראמען אויף'ן פוילישען אידען דערפאר וואס ער געהט נאך'ן בעל שם'ס שיטה, אדער אויף'ן ליטוואק ווייל ער געהט נאך'ן ווילנער גאון'ס שיטה, מען שלאגט און פלאגט אלע אידען גלייך, זיי ווייסען ניט פון פוילישע, רוסישע, ליטווישע, דייטשע און טערקישע אידען, ביי זיי זענען אלע אידען — אידען ווי דער אמת איז.

אלזא אין גרונד פרינציפ זיינען מיר אין אויג פון די פרעמדע ווירקליך סאלידאריש נאר צווישען זיך און פאר אונזערע אינטערעסען זענען מיר ליידער געטיילט און געשפאלטען.

וואס זשע איז די עצה? ס'איז ניטא קיין עצה! אזוי לאנג עס וועלען עקזיסטירען אידען פון פערשיעדענע לענדער אזוי, לאנג וועלען זיין פערשיעדענע דעות. דא אין אמעריקא מוז די אידישע אונאייניגקייט נאך מעהר פולט ערשיינען ווייל אהער לויפען אן אינדיווידיום'ס פון אלע לענדער. דאך אבער ליעגט פאר'ן אמעריקאנער יודענטום יא בעהאלטען א שטיקעל עצה און דאס איז: — דער שמעלצטאפּ! איך מיין ניט דעם שמעלץ טאפּ אין זינן ווי זאנגוויל, זאנדערן איך דענק דאס אין צוויי דריי דורות וועלען זיך אט די אלע פוילישע, רוסישע, דייטשע און ליטווישע אידען פארשמעלצען אין איין און איינציג אמעריקאניש יודענטום.

דאס וועט אבער נאר דאמאלס געשעהן ווען דער שוואכער אידישער בוים וועט ניט אין דער צייט פון צוויי דריי דורות איבער געפרעסען ווערען פון'ם אמעריקאנער זיידען ווערעמיל: אסימילאציע.

דוד פינסקי.

דער שווייגער.

(א קאפיטעל פון אן אנגעהויבענער ערצעהלונג „דער שפיאן“).

דאס איז געוועזען איינער, וועלכער איז געבארען געווארען א זעהר פרייער מענש צו זיין, פעלייכט א קינסטלער, און דאס לעבען האט איהם פאר איין ארבייטער געמאכט.

זיין נשמה האט געלעכצט נאך שיינהייט, און ער האט געליעבט די בלויקייט פון דעם הימעל און דאס גרין פון די פעלדער. דער וועג צום חדר איז געוועזען קורץ, און דער וועג צום וואלד זעהר לאנג, און ער האט אפט אויסגעקליעבען דעם זעהר לאנגען. דארטען האט ער געקאנט ארומגעהן שטונדענווייז אהן איין אבשטעל, און אין איהם האט עס געזונגען—שטיל שטיל, ווייל זיין אויער איז געוועזען אנגעשטרענגט צו כאפען אלע די פיעלע טענער, וועלכע האבען זיך געטראגען צווישען די בוימער אויבען און אין דעם גראז אונטען, און מיט זיין שטילען זינגען האט ער בלויז אקאמפאנירט. — אדער ער האט זיך געקאנט אוועקלעגען אויף'ן רוקען ביים זוים פון וואלד, אדער טיעף אין וואלד אויף דעם גרויסען אויסגעהאקטען פלאץ, און קוקען ארויף צום בלויען הימעל — קוקען, צוהערען-זיך און שטיל אין זיך זינגען, שטונדענווייז, שטונדענווייז. צייטענווייז פלעגט ער אריינרוקען די האנד אין קעשענע און אבברעקלען א שטיקעל פון דעם ברויט, וואס די מאמע האט איהם מיטגעגעבען אין חדר, און לעגען עס אין מויל, אהן א בעשטימטען ווילען עס צו טון, אהן א בעשטימטען געדאנק, נישט איבעררייסענדיג אין זיין שטילען געזאנג, ניט אראבנעמענדיג די אויגען פון הימעל.

אפטמאל פלעגט ער בלייבען ביז א שטיק אין דער נאכט, די פינסטערניס האט איהם נישט אויפגעשרעקט. ער האט ליעב געהאט צו זעהען, ווי זי לאזט זיך אראב. זיין אויג האט נאכגעפאלגט אלע ענדערונגען אין די פארבען פון דעם הימעל, קיין איין מאמענט האט ניט געטארט פערלארען געהן פון איהם. — און אט בעווייזען זיך די שטערן! דאס זיינען געוועזען זיינע בעסטע חברים. אויף דעם רוקען איז ער געלעגען און האט געקוקט אויף זיי, געצעהלט זיי, סמנים געמאכט זיך, אום צו דערקענען זיי, דורכגערעדט זיך מיט זיי, בעפריינדעט זיך. די וואלקענס, די גרויסע און די קליינע, וועלכע האבען ארומגעשפאציערט איבער די בלויקייט פון דעם הימעל, האבען איהם נישט געשטערט. דאמאלס האט ער געשפיעלט מיט זיינע שטערן אין בעהעלטעניש.

ביז ענדליך פלעגט ער זיך דערמאנען, אז אין דער היים מוז מען איהם זוכען. א פרעמדער ווינד האט איהם בעריהרט, אדער א פרעמדער קלאנג האט דערגרייכט צו איהם. דאן פלעגט ער אויפשטעהן לאנגזאם, גאנץ לאנגזאם און געהן צוריק אין שטאדט. איינמאל איז ער געבליעבען דרויסען די גאנצע נאכט, ווייל ער האט געוואלט זעהן, ווי די הימעל פארבען בייטען זיך פון דעם ביינאכטיגען טונקעל-בלוי אין דאס טאגיגע העלבלוי, און ווי די שטערן פערשווינדען האט ער געוואלט זעהן, און ער האט געוואלט וויסען, ווי עס שלאפט דער וואלד און, ווי ער וואכט אויף אין דער פריה. ער איז די גאנצע נאכט אויפגעוועזען. די אויגען האבען זיך איהם געקלעפט און ער האט זיך געראנגעלט מיט'ן שלאף. ער איז אויפגעשפרונגען און דורכגעלאפען זיך יעדע ווייל'ע, ווען דער שלאף האט געהאלטען אין זיעגען איבער איהם. און אין דער פריה איז ער אוועק אהיים א גליקליכער און צופריעדענער, און ער האט געטראכט מעהר פון דעם, וואס ער האט געזעהן און געהערט די נאכט, ווי פון דעם, וואס עס ווארט אויף איהם אין דער היים.

די דאזיגע נאכט איז געוועזען די ווענדונג אין זיין לעבען. די עלטערן האבען זיך פון איהם מיאש געוועזען. „ווען דו ווילסט נישט געהן אין חדר, טיק געה צו אל די שווארצע יאהר און ווער א בעל מלאכה!“

און עס האבען זיך אנגעהויבען די שווארצע יארען. די מאמע האט אנגעזאגט דעם בעל-הבית, אז א קליפה זיצט עפעס אין דעם אינגעל, עס ציהט איהם צום וואלד, ער, דער בעל-הבית, זאל זעהן ארויסשלאגען פון איהם די קליפה. און דער בעל הבית האט געזאגט מיט א הארטען טאן: „נישקשה, ביי מיר וועט ער שוים זיצען, נישט לויפען אין וואלד“.

פון דאמאלס אן האט ער דעם וואלד זעלטען געזעהן. נור א שבת אדער א יום-טוב. ער האט געבענקט נאך איהם, נאך דעם מאדנעם גערויש אין איהם, וועלכער איז דאכט זיך שטילער ווי די שטילסטע שטילקייט. און ער האט געבענקט נאך די שטערן. אין שטאדט האט ער זיי גארנישט דערקאנט. זיי זיינען געוועזען ווי איינגעאיינגט.

אויך איהם איז נישט געוועזען צו דערקענען. ער איז ווי קלענער. ווי איינגעצויגען געווארען, א טיעפער טרויער איז געלעגען אין זיינע אויגען, און זעלטען האט ער געשמייכעלט, זיין שמייכעל אבער איז געווען דער שמייכעל פון א ליידענדען מענשען.

די יאהרען האבען זיך געמעהרט. פאר דער צייט האט ער דעם וואלד נישט פערגעסען, אבער ער האט זיך פון איהם דערווייטערט. ווי א בן מלך איז ער געוועזען, וועלכער איז אין זיין קינדהייט אוועקגערויבט געווארען פון דעם פאלאץ פון זיינע קעניגליכע עלטערן און ערצויגען געווארען אין א פינסטערן שטיבעל פון עלענד און נויט, און טראגט יעצט אין זיך ארום דאס ווייטע, קוים קענטיגע בילד פון דער פערלארענער פראכט. זיין נשמה איז פער'אבל'ט געווארען. זי האט געטראגען אין זיך א גרויסע בעליידיגונג. ער האט אויסגעמידען די ארומיגע מענשען ער איז געוואקסען אהן חברים און איז אויסגעוואקסען א גרויסער שווייגער. זיין נשמה איז ווי איינגעשלאפען.

טער, אזוי דרינגענד, דאס עס איז אפילו קיין צייט ניטא צו בעראטהען זיך מיט איהם, קיין צייט ניט פאר א פלעביסציט... נאטירליך, ערקלעהרט מען עס איהם אזוי, ווייל מען האט מורא אז ער וועט ניט געבען זיין הסכמה אויף דעם פלאן פון דער רעגיערונג. אבער די זאך איז דאך פון אויבענאויף: ווען ענגלאנד וועט פאר דעם געלד בויען קריעגס שיפען, וועלען זיי ניט קענען פערטיג ווערען פריהער ווי אין נאך דריי יאהר יאהר ארום, כאטש די הילף איז פון אזא מאמענטאלער ,דרינגליכקייט', דאס מען וויל דעם לאנד פערלייקענען דאס רעכט צו קענען ארויסזאגען זיין מיינונג וועגען דעם.